

Ideeënboek Wonen op niveau

Ideeënboek voor grondgebonden woningen in particulier opdrachtgeverschap

Projectbureau Wederopbouw
Gemeente Enschede
April 2004

Inhoudsopgave

Voorwoord
Jan Mans, burgemeester Enschede

Gebied en plankader
Arch Cie

“Geen kaf, alleen maar koren”
Interview van Bernard Hulsman met
Hans Laumanns

Juryrapport Wonen op niveau
Hans Laumanns,

Planbeschrijving Winnaars
Planbeschrijving Eervolle vermeldingen

Winnaars
Eervolle vermeldingen
Bijzondere plannen
Lijst van alle inzendingen

Colofon

Voorwoord

Na de vuurwerkramp is de wederopbouw van Roombeek met voortvarendheid aangepakt. Vanaf het begin zijn de inwoners van Enschede, en in het bijzonder de oorspronkelijke bewoners van het gebied, zo veel mogelijk bij de planvorming en hernieuwde invulling van Roombeek betrokken. Deze betrokkenheid loopt als een rode draad door alle planstadia heen.

Een veel gehoord verzoek van de bevolking was het terug laten keren van het oude, vertrouwde stratenplan in Roombeek. De stedenbouwkundigen hebben dit idee overgenomen. Door de verwoesting van vroegere (textiel) fabriekscomplexen, kwamen terreinen vrij die de mogelijkheid boden om nieuwe planelementen toe te voegen, zoals de Bleken, die in een langgerekte, diagonale parkstrook de verblijfskwaliteit van Roombeek zullen vergroten. Langs deze Bleken is de Lonnekerspoorlaan gelegen, een voormalig spoortracé van Enschede naar Oldenzaal, die met haar aaneengesloten bouwblokken de ruggengraat van Roombeek zal vormen. De invulling van deze ruggengraat geschiedt met de grootst mogelijke zorg, waarbij de singel - en laanbebouwing uit de periode 1850 tot 1900 een belangrijke inspiratiebron is.

Om het thema "herenhuis in de rij" volledig uit te diepen en tevens particuliere opdrachtgevers te stimuleren en te enthousiasmeren is er de prijsvraag Wonen op niveau georganiseerd, uitgeschreven onder jonge Nederlandse en Vlaamse architecten.

De jury heeft, met veel genoegen, mogen vaststellen dat er zeer veel belangstelling was en is voor het project Lonnekerspoorlaan. De resultante is dat een veelheid van plannen aan de particuliere opdrachtgever kan worden aangeboden. Dit ideeënboek "Wonen op niveau" wordt met name aan deze opdrachtgevers als inspiratiebron aangeboden. Ik hoop dat zij er veel en goed gebruik van zullen maken.

J.H.H. Mans
Burgemeester van Enschede

“Geen kaf, alleen maar koren”

Tevreden kijkt Hans Laumanns naar de 167 inzendingen voor 'Wonen op niveau', de prijsvraag voor het ontwerpen van herenhuizen aan de Lonnekerspooorlaan in Enschede. Ze staan opgesteld langs de muur van een van de ruimtes onder de spoorbaan van Architectuur Lokaal in Amsterdam. „Geen kaf, alleen maar koren”, zegt hij.

Laumanns (Mönchengladbach, 1938) is de bedenker van de prijsvraag 'Wonen op niveau' voor woningen aan de Lonnekerspooorlaan in Enschede en secretaris van de jury. De prijsvraag maakt deel uit van de wederopbouw van Roombeek, de wijk in Enschede die in 2000 door de vuurwerkramp werd vernietigd. De wederopbouw van Roombeek is het voorlopige hoogtepunt van het Wilde Wonen: maar liefst de helft van de woningbouw in Roombeek zal bestaan uit eigenbouw. Het grote aantal zelfgebouwde woningen in Roombeek komt niet alleen voort uit de sterke traditie van eigenbouw in Twente en Roombeek, maar ook uit de ontwikkelingen in de Nederlandse woningmarkt in de laatste jaren. „De woningmarkt is veranderd van een aanbodmarkt in een vragersmarkt”, legt Laumanns uit, „Woningbouwers moeten nu veel meer rekening houden met de wensen van de consumenten.”

Ook de opvattingen van Laumanns zelf zijn de laatste jaren veranderd. Een omslag in zijn denken vond plaats in 1997. Toen riep Carel Weeber, architect en toenmalig voorzitter van de Bond van Nederlandse Architecten, het Wilde Wonen uit. Weg met de Nederlandse staatsarchitectuur, verkondigde Weeber, laat de mensen zelf hun huis bouwen, zoals overal in de wereld. Een eeuw lang hadden de Nederlandse staat en de daaraan gelieerde woningcorporaties de Nederlandse woningbouw bepaald, beweerde Weeber, ze hadden gezorgd voor woningen waarover de bewoners heel weinig te zeggen hadden. Het was hoog tijd dat daar verandering in zou komen. Weeber stelde voor dat de rol van de overheid zich zou beperken tot de uitgifte van kavels waarop de kopers vervolgens naar eigen inzicht hun huis kunnen bouwen. Hij zag het meest in catalogushuizen, die men in een soort bouwwarenhuizen kan kopen. Het was nu de taak van architecten om goede catalogushuizen te ontwerpen.

„Ik viel van mijn stoel toen ik Weeber over het Wilde Wonen hoorde”, zegt Laumanns. „Ik was zo'n staatsarchitect. Ik was zo'n betuttelaar, weliswaar *for the benefit* van de bewoners, vond ik altijd, maar toch: een staatsarchitect. Het Wilde Wonen veranderde mijn denken.”

De Lonnekerspooorlaan wordt uniek in het hedendaagse Nederland: vonden alle experimenten met Wild Wonen tot nu toe plaats in suburbane nieuwbouwwijken, de Lonnekerspooorlaan moet een stedelijke Wilde-Wonenstraat worden. „Het gaat hier niet om vrijstaande huizen of rijtjeshuizen die in meer of mindere mate kunnen worden aangepast aan de wensen van de bewoners”, zegt Laumanns. „In Roombeek gaat het om acht blokken met grondgebonden woningen die samen een straatwand vormen, zoals het oude Rotterdam die bijvoorbeeld kent aan zijn singels. Bijzonder is ook dat de kavels in omvang aanzienlijk verschillen, van 4,5 tot 9 meter breed.”

Helemaal vrij in het bouwen van hun woning zijn de kopers niet. Ze moeten een 'singelhuis' bouwen waarvan onder veel meer de benedenetage 80 centimeter boven het maaiveld begint en de gevels van baksteen zijn. Ook moeten de woningen tegen elkaar aan worden gezet, op een wijze die in bijvoorbeeld België veel voorkomt. Maar binnen deze beperkingen is de vrijheid maximaal. „De Lonnekerspooorlaan is, net als heel Roombeek trouwens, een zoektocht naar het juiste midden tussen vrijheid voor de bewoners en goede stedenbouw met samenhang”, aldus Laumanns.

De prijsvraag voor de singelwoningen moet bruikbare basisontwerpen opleveren voor de Lonneker Spoorlaan, die zo veel mogelijk aanpasbaar zijn aan de specifieke wensen van de bewoners. De bekroonde ontwerpen worden aangeboden aan de kopers. Voor het basisontwerp hoeven ze niet te betalen, voor de aanpassing aan hun specifieke wensen en de uitwerking ervan wel. „Inspiratiebron voor deze opzet is de Haagse wijk Marlot”, legt Laumanns uit. „Daar werden tussen de twee wereldoorlogen kavels uitgegeven met een aantal ontwerpen voor de huizen erbij. Hieruit kon een koper er een kiezen en die laten uitvoeren door een aannemer. Het resultaat is een wijk met verschillende huizen die toch samenhang vertonen.”

Laumanns' carrière belichaamt de jongste geschiedenis van de Nederlandse woningbouw. Nadat hij bijna veertig jaar geleden na zijn studie landschapsarchitectuur en stedenbouw aan de Technische Hochschule in Berlijn naar Nederland kwam, begon hij zijn loopbaan bij de afdeling groenvoorzieningen van Publieke Werken in Amsterdam. Hij ontwierp parken en ander groen voor de Bijlmermeer, de nieuwe woonwijk in de polder met de honingraatvormige galerijflats. Geslaagd vond en vindt hij de Bijlmer niet. „Zowel de flats als het groen waren veel te anoniem”, zegt hij. „Er was geen relatie tussen de mens en zijn territorium. Het groen bestond veel te veel uit onbestemde ruimtes. De binnenstraten van de flats hadden geen enkel karakter. Ik heb toen de bewoners bij het ontwerpen van het tweede deel van het park betrokken. Daaruit zijn volkstuintjes voortgekomen. Veel meer heb ik niet kunnen doen. De grote lijnen van de Bijlmer en het overvloedige groen waren al uitgezet.”

Het maken van wijken en ruimtes waar de bewoners zich thuis kunnen voelen, ziet Laumanns als de rode draad van zijn werk. Na zeven jaar Amsterdam ging hij bij het projectbureau Almere van de Rijksdienst IJsselmeerpolders werken. „In de nieuwe steden van de IJsselmeerpolders heb je dezelfde soort anonimiteit als in de Bijlmermeer”, zegt Laumanns. „Alleen is die in Almere niet verticaal, maar horizontaal: iedereen zijn huisje met een tuin. In Lelystad waar ik ging wonen, kon ik een keer mijn huis niet vinden in de mist. De anonimiteit heeft te maken met de grote aantallen woningen die moesten worden gebouwd. De kwaliteit schuilt in de kwantiteit, zei Van Duin, de algemeen directeur van de Rijksdienst IJsselmeerpolders altijd.”

In 1974 werd Laumanns projectleider van Almere-Haven. „Almere Haven was een poging om de anonimiteit te voorkomen”, vertelt hij over het oudste deel van Almere. „Het centrum kwam aan het water te liggen en kreeg een soort organische opbouw: het heeft de kenmerken van een geleidelijk gegroeide stad.”

Latere Almeerse nieuwbouwwijken, waarbij Laumanns als projectleider Almere Buiten was betrokken, hebben minder een eigen karakter dan Almere Haven. „Er was te weinig regie”, geeft Laumanns als oorzaak hiervoor. „De projectontwikkelaar wil zich profileren en de architect wil excelleren en het resultaat is een lappendeken van wijken en buurtjes die alleen maar bij elkaar wordt gehouden door de infrastructuur. Ik heb modes zien komen en gaan. Je kunt de woningbouw dateren aan de hand van de kleuren. Er is een grijze periode, een bakstenen periode en een witte periode. Maar er is geen landschap, geen water en geen bomen die zorgen voor samenhang.”

Een van de manieren om lappendekend wijken te voorkomen, was het introduceren van een thema voor een nieuwe woonwijk. Voor de Almeerse Regenboogbuurt werd dit kleur. „Met dit idee bevonden we ons in goed gezelschap”, zegt Laumanns over de thematische wijken. „Bruno Taut gebruikte kleur in de jaren twintig in zijn Berlijnse Siedlungen, en Le Corbusier deed het ook in Peyssac in Frankrijk. Voor de Seizoenenbuurt verzon ik als thema chaletachtige woningen. We wilden een wijk met kappen en dakranden. Om de architecten te laten zien wat we wilden, hebben we een prototype ontworpen. 'Wat moeten wij nu nog doen', vroegen de architecten toen. 'Detaileren', zei ik. 'Daar hebben jullie anders nooit tijd voor.’ “

Om de Almeerse woningbouw en woonwijken nieuwe impulsen te geven organiseerde Laumanns in het begin van de jaren negentig in het kader van bouwmaterialenbeurs in de RAI in Amsterdam de bouw van de Muziekwijk en de Filmwijk. In de Muziekwijk (BouwRAI 1) uit 1990 krijgen 18 architecten de kans om hun ideeën over 'nieuw woonvormen' te realiseren, twee jaar later volgen 36 architecten in de Filmwijk (BouwRAI 2). „De woning is meer dan een rijtjeshuis, was het idee achter de Muziekwijk”, vertelt Laumanns. „De wijk was een verkenning van de flexibiliteit van woningen binnen de grenzen van de tunnelbekisting die in de Nederlandse bouw gebruikelijk is. De conclusie van dit wijkje is dat bewoners in heel beperkte mate flexibiliteit willen. Als ze er komen wonen, maken de bewoners een nest en daar veranderen ze verder niet zo veel meer aan. Ze gaan niet voortdurend allerlei kale, industriële wandjes verplaatsen. De Filmwijk had niet echt een thema. Laat ons maar een mooi huis maken, was het voorstel van architect Theo Bosch en dat werd ook zo'n beetje de leidraad. Wat ik hier merkte is dat bewoners eerder hechten aan een karakteristiek huis dan aan een praktisch huis. Een grachtenpand is vaak helemaal niet zo praktisch met al die trappen enzo, maar toch wil iedereen er een.”

Toen eind jaren negentig een thema werd gezocht voor een nieuwe bouwexpositie in Almere omstreeks het millennium, kwam Laumanns met het Wilde Wonen. „Ik ging naar Carel Weeber toe, om te vragen hoe zijn Wilde Wonen er nu precies zag”, vertelt Laumanns over de expositie. „Maar hij kwam er niet uit. Toen hebben we er zelf een draai aan gegeven. Wat mij betreft kon de bouwexpositie niet dol genoeg worden. Het verwijt aan het Wilde Wonen is altijd dat het leidt tot Belgische toestanden. Die wilde ik juist graag. Maar architecten willen altijd samenhang, dus van Belgische toestanden is het niet gekomen.”

Uiteindelijk kregen projectontwikkelaars en architecten de opdracht om voor de Eilandenbuurt in Almere woningen te maken, die zoveel mogelijk aan de specifieke wensen van de bewoners konden worden aangepast. Omdat het hier niet ging om Wild Wonen in strikte zin - het bouwen van een eigen woning op een eigen kavel - kreeg de woningexpositie de titel *het Gewilde Wonen*.

„*Het Gewilde Wonen* was een avontuur”, zegt Laumanns. „Het was een doorbreking van de reguliere woningbouw. Carel Weeber zei dat het nog veel te veel architectuur was, en daar heeft hij wel gelijk in. De les uit *Het Gewilde Wonen* is dat mensen een huis kopen op een soortgelijke wijze als een kast bij IKEA. De aankoop van een huis gaat in vijf stappen. Eerst kijk je naar de locatie: je wilt niet overal wonen. Vervolgens ga je na hoeveel kubieke meter je voor je budget kunt halen, zoals je bij een boekenkast nagaat hoe groot die moet worden. Daarna kijkt een koper naar de indeling van het huis, gebaseerd op zijn behoeften. Dan ga je na wat voor materialen je voor bijvoorbeeld voor de gevel wilt. En ten slotte bepaal je de accessoires, zoals balkons en Franse deuren.”

Een andere les uit *Het Gewilde Wonen* is dat de kopers vaak van het kastje naar de muur werden gestuurd met hun specifieke wensen. „De verantwoordelijkheid voor de vervulling van de wensen van de bewoners was onduidelijk”, vertelt Laumanns. „Het was in veel gevallen een hele rompslomp om veranderingen in het huis gedaan te krijgen. En er zijn niet veel mensen die zin hebben in zoveel gedoe bij het bouwen van hun eigen huis.” Daarom wordt de kopers van kavels aan de Lonnekerspoorlaan ook begeleiding aangeboden. „Kopers kunnen hulp krijgen van drie bouwadviesbureaus”, legt Laumanns uit. „Die bieden steun en advies gedurende het hele bouwtraject. In de Lonnekerspoorlaan zal het dan ook minder moeilijk zijn om je huis naar wens te bouwen. Eigenbouw faciliteren: die kant moet het op met het particulier opdrachtgeverschap.”

BERNARD HULSMAN

Wonen op niveau

Hans Laumanns, secretaris van de jury

Inleiding

Om de wijk Roombeek na de vuurwerkramp weer op te kunnen bouwen, richtte de gemeente Enschede het Projectbureau Wederopbouw op en stelde zij de stedenbouwkundige Peter Kuenzli aan als directeur. Aan de Architecten Cie. uit Amsterdam werd opdracht verleend om het stedenbouwkundig plan voor de wederopbouw van de wijk te maken. Pi de Bruijn werd gevraagd om daarbij als supervisor op te treden. Voor het eerst na de Tweede Wereldoorlog werd een stedenbouwkundig plan in nauw overleg met de bewoners ontwikkeld. In Roombeek resulteerde dit, op uitdrukkelijk verzoek van de bevolking, in een plan dat in hoge mate geënt is op het vroegere stratenpatroon.

In de zogenaamde ruggengraat van Roombeek, de Lonnekerspooorlaan, worden alle kavels aan particulieren uitgegeven die er hun eigen huis zullen (laten) bouwen. Waar beter dan hier in Roombeek, waar de betrokkenheid van de vroegere bewoners zo groot is, zou het plan van Johan Remkes (voormalig staatssecretaris van VROM) om eenderde van de nieuwbouw in particulier opdrachtgeverschap te laten realiseren, gestalte kunnen krijgen? Naar verwachting zal de realisatie van alle woningen aan de Lonnekerspooorlaan enkele jaren in beslag nemen. Om de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten van de laan vast te leggen is een structuurplan gemaakt. Dit plan scheidt een duidelijk toekomstbeeld voor alle betrokkenen, maar heeft zich beperkt tot de hoofdzaken: de locatie van de bouwblokken, de minimale en de maximale bouwvolumes, het verhoogde terras aan de Bleken en het materiaal: overwegend baksteen.

De wens van de gemeente om de Lonnekerspooorlaan een deftige uitstraling en een markante positie te geven, komt tot uitdrukking in de naam die voor de prijsvraag is gekozen: *Wonen op niveau* - zowel letterlijk als figuurlijk.

De prijsvraag

Het idee achter de prijsvraag *Wonen op niveau* is ontleend aan de vooroorlogse wijk Marlot in Den Haag¹. In deze vermaarde wijk is een bijzondere werkwijze toegepast. De gemeente had van tevoren voorbeeldplannen laten ontwerpen door enkele architecten. Deze plannen werden vervolgens gratis ter beschikking gesteld aan geïnteresseerde particuliere opdrachtgevers.

Voor de Lonnekerspooorlaan is deze methode verder uitgewerkt en aangepast aan de huidige omstandigheden. Anders dan in Marlot is in de Lonnekerspooorlaan in aaneengesloten bebouwing voorzien, met de bouwwijze van de 'wachtende muren', zoals die in België gebruikelijk is. De invulling van aan elkaar grenzende percelen in een rij kan soms enige tijd duren.

Bij de inzending heeft één van de Vlaamse deelnemers aan de prijsvraag, Tinne Vandevenne, een treffende omschrijving gegeven van de stedenbouwkundige uitgangspunten van deze opgave:

'Aaneengesloten bebouwing in particulier opdrachtgeverschap is in België zeer populair en gebruikelijk. 'Rijwoningen' heten ze hier (...). Ook ik wil graag toegeven dat ze, theoretisch gezien, mijn stedenbouwkundige 'lievelingstype' zijn. Zeker als ze duelleren met die andere Belgische klassieker (de losstaande woning op de vrije kavel). Rijwoningen maken het mogelijk een

duurzaam en gevarieerd woonmilieu te creëren. Duurzaam omdat de kavelbreedte maximaal bebouwd wordt en er dus geen semi-private zijstroken leeg blijven. Het bebouwde weefsel blijft compact. De uiteindelijke bewoner als opdrachtgever en vaak ook bouwer introduceert een grote diversiteit in woningtypologie. Door het principe van de wachtende muren demonstreren de

straten bovendien een architectuurmix van verschillende tijdsbeelden.

Ook in Enschede hebben particuliere opdrachtgevers een groot aandeel van het woningaanbod gerealiseerd. De Lonnekerspooorlaan wil als stedenbouwkundige drager van

¹ 'Methode Marlot', Victor Freijser, in: *Burgerlijke Stedenbouw 01*, Uitgave Architectuur Lokaal en Nederlands Architectuurinstituut, 2002, p. 26.

het wederopbouwplan voor Roombeek deze Enschedese bouwtraditie opnieuw introduceren. In het plan blijft het lijnenspel van wat was zo goed als volledig behouden. In de derde dimensie wordt de heterogeniteit hersteld. Vroegere bewoners kunnen zo terugkeren naar een vertrouwd stadsbeeld.

Contextueel is de keuze voor rijwoningen dus zeker gerechtvaardigd. Conceptueel laat het in architectonische praktijk brengen van dit stedenbouwkundige principe echter wel eens te wensen over. De zo gevormde woningen zijn vaak slechts opeenstapelingen van verdiepingen zonder onderlinge ruimtelijkheid. Meestal wordt de woning in langsricting opgedeeld in twee smalle delen (het woongedeelte en het dienende gedeelte) en is het geheel een conglomeraat van kleine ruimtes.

Zoals het uitgangspunt voor de Lonnekerspoorlaan was een optimum te vinden tussen vrijheid voor particulier opdrachtgeverschap en het waarmaken van stedenbouwkundige ambities, zo ook wil dit idee voor een woning in die rij vrijheid bieden aan de bewoners en architecturale ambities waarmaken. Het voorstel wenst slechts een prototype te zijn, dat flexibel is in maatvoering en dat verfijning met de specifieke wensen van de bouwheer behoeft.'

Doelstellingen

Voor de prijsvraag waren verschillende doelen gesteld. In de eerste plaats werd gezocht naar een optimale balans tussen vrijheid voor grondgebonden particulier opdrachtgeverschap in aaneengesloten bebouwing en het waarmaken van stedenbouwkundige ambities. Hiernaast ging het om het zoeken naar nieuwe ontwerpconcepten voor prototypes van kwalitatief hoogwaardige, aaneengesloten woonhuizen, die voor individuele opdrachtgevers een aantrekkelijk alternatief vormen voor de standaard cataloguswoningen die momenteel op de markt zijn. En wel zo, dat ook particuliere opdrachtgevers die er geen behoefte aan hebben, of niet in staat zijn om het hele bouwproces in eigen hand te hebben en te houden, op eigen kracht hun woning kunnen realiseren.

Verder was het de bedoeling om meer bekendheid te geven aan de mogelijkheden die eigenbouw biedt voor bewoners c.q. potentiële particuliere opdrachtgevers; daarnaast wilde men met de prijsvraag belangstellende particuliere opdrachtgevers winnen voor de plannen. Ook zou de wederopbouw van Roombeek onder architecten én de toekomstige bewoners onder de aandacht gebracht moeten worden; de prijsvraag zou behulpzaam kunnen zijn bij het aangaan van de concurrentie met vrijstaande villa's elders in de wijk.

De prijsvraag geeft jonge, talentvolle architecten de mogelijkheid zich te oefenen in een bouwwijze die steeds meer aan populariteit wint en kan misschien ontwerp opdrachten voor hen opleveren. Tenslotte zou de prijsvraag ideeën en handvatten kunnen bieden aan andere gemeenten die grond willen uitgeven voor aaneengesloten bebouwing in particulier opdrachtgeverschap, eventueel in hoge dichtheid.

Opgave

Voor deelname aan de prijsvraag nodigde het Projectbureau Wederopbouw Nederlandse en Vlaamse architecten tot 40 jaar uit. Aan hen werd gevraagd (ontwerp)ideeën te leveren voor een kwalitatief hoogwaardig grondgebonden woonhuis op een vrije kavel, en uitvoerbaar in baksteen. De woning diende in aaneengesloten bebouwing met andere woningen te kunnen worden gerealiseerd. De kavelbreedte moest minimaal 4,5 meter zijn en maximaal 9 meter. De diepte van de kavel kon variëren van 9 tot 11 meter. De woning moest flexibel indeelbaar zijn en er moest een mogelijkheid worden geboden voor minimaal twee parkeerplaatsen op eigen terrein. Omdat 'werken aan huis' inmiddels een veel voorkomend aspect is in de leefstijl van veel mensen kon daarvoor ook ruimte worden opgenomen in het ontwerp. Het werd aan de architecten overgelaten om het ontwerp van een karaktervolle expressie te voorzien, waarin zij hun eigen architectonische opvatting tot uitdrukking konden brengen. De keuze van de constructiewijze was vrij. Het materiaal baksteen voor de gevels liet alle mogelijke variatie in soort, kleur, metselverband en detaillering toe. Het ontwerp zou moeten

voldoen aan verschillende stedenbouwkundige randvoorwaarden en aan het Bouwbesluit. Ruimte werd gelaten voor principiële afwijkingen, mits beargumenteerd. Het Projectbureau Wederopbouw stelde het wedstrijdprogramma op volgens het modelwedstrijdprogramma voor een prijsvraag, zoals beschreven in *Kompas*.²

Belangstellende opdrachtgevers

Als er al prijsvragen worden uitgeschreven over particulier opdrachtgeverschap, dan is de uitschrijver meestal een gemeente of soms een organisatie, zoals bijvoorbeeld een lokaal architectuurcentrum. Maar omdat de toekomstige opdrachtgevers dan nog niet bekend zijn, is de kans op realisatie van de ingezonden ontwerpen onzeker. De uiteindelijke opdrachtgevers zullen immers hun eigen keuzen maken over het te bouwen huis. Het Projectbureau Wederopbouw kan de ontwerpers dus geen garanties geven voor een vervolgoopdracht. Ze heeft daarom geen overdreven eisen gesteld aan de inzendingen. Wel heeft het Projectbureau in het wedstrijdprogramma toegezegd zich in te zullen spannen om belangstellende opdrachtgevers te winnen voor de plannen. Een eerste stap in die richting is dit *Ideeënboek Wonen op niveau*. Ten tweede is vastgelegd dat een opdrachtgever die een ingezonden ontwerp zou willen realiseren, eraan gehouden is om de betreffende ontwerper een opdracht te verstrekken tot uitwerking van het plan. Om dit voor de opdrachtgever aantrekkelijk te maken, is vastgelegd dat deze niet hoeft te betalen voor het eerste ontwerp, wanneer hij een bekroonde inzending kiest. De ontwerpers van de bekroonde ontwerpen hebben een prijzengeld van € 5.000 ontvangen. Kiest de opdrachtgever voor een niet bekroond ontwerp uit dit boek, dan betaalt hij voor het eerste ontwerp een vergoeding van € 5.000. In de derde plaats kan voor bouwbegeleiding worden gezorgd wanneer opdrachtgevers mochten besluiten een ontwerp uit de inzendingen verder te laten uitwerken. In Roombeek zijn drie bureaus voor bouwbegeleiding geselecteerd die de opdrachtgevers kunnen assisteren bij het bouwproces.

Jury

De jury die de inzendingen heeft beoordeeld bestond uit:

Jan Mans, burgemeester gemeente Enschede, voorzitter

Pi de Bruijn, partner en stedenbouwkundige Architecten Cie., supervisor Roombeek

Ben Coelman, hoofd publiciteit en educatie Nationale Reisopera, toekomstig bewoner Roombeek

Jurjen van der Meer, directeur De Zwarte Hond (voorheen Karelse Van der Meer Architecten)

Edwin Smits, projectleider fysieke wederopbouw Roombeek, Projectbureau Wederopbouw

Peter Timmerman, stafmedewerker Studium Generale Universiteit Twente

Jeanine Wubbels, kunstenaar, terugkeerder Roombeek en lid Platform Wederopbouw

Hans Laumanns, projectleider Lonnekerspoorlaan, secretaris (geen stemrecht)

De jury kreeg de volgende beoordelingscriteria mee om de inzendingen te beoordelen:

- de uitwerking van de gegeven uitgangspunten van de prijsvraagopgave
- de mate van inpassing van het ontwerp in de stedenbouwkundige kaders
- de zeggingskracht en de gebruikswaarde van het ontwerp
- de vindingrijkheid bij het creëren van ontwerp oplossingen
- de inzichtelijkheid en toegankelijkheid van de presentatie voor leken
- de uitvoerbaarheid van het ontwerp
- de mate waarin het ontwerp in zijn - mogelijk latere - uitwerking geschikt is voor de beoogde doelgroep van particuliere opdrachtgevers
- het bijdragen aan een karakteristieke typeontwikkeling van aaneengesloten woningbouw in particulier opdrachtgeverschap

² *Kompas, handleiding en voorbeeldmodellen bij het uitschrijven van prijsvragen en meervoudige opdrachten op het gebied van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur*, uitgeverij 010, 1997.

De brede samenstelling van de jury, met enerzijds de professionaliteit van de aangezochte architecten en anderzijds de spontaniteit van de leken, is een gelukkige keuze geweest. De niet-professionele juryleden bekeken de plannen vanuit het oogpunt van de mogelijk toekomstige bewoners en zij wisten menigmaal discussie uit te lokken. Dan was het aan de architecten om de jury door de werkelijke betekenis van de plannen te gidsen.

Beoordeling van de plannen

Van de 336 ontwerpers die zich hadden ingeschreven voor deelname aan de prijsvraag, stuurden er 167 daadwerkelijk een plan in. Alle inzendingen werden getoetst aan de wedstrijdregels en de randvoorwaarden uit het wedstrijdprogramma. Ook werd gekeken hoe de ontwerpers waren omgegaan met de indicaties en de niet-verplichte elementen van het programma van eisen. De resultaten van de toetsing zijn aan de jury voorgelegd. De jury besloot alle inzendingen toe te laten tot de beoordeling omdat zij allemaal voldeden aan de gestelde eisen.

Allereerst vond de jury dat de intentie van het Projectbureau Wederopbouw, om het aandeel particuliere opdrachtgevers te maximaliseren, bewondering verdient. De wijze, waarop in Roombeek de individuele opdrachtgevers worden gefaciliteerd, verdient navolging. Nochtans zijn er elders in Nederland nauwelijks praktijkvoorbeelden waar zoveel aandacht aan het ontwerp voor woningbouw in particuliere opdrachtgeverschap daadwerkelijk aan de orde is. Het grote aantal van 167 inzendingen heeft de jury verrast. Kennelijk is het thema populair bij de jongere generatie ontwerpers. Dat valt ook uit de plantoelichtingen op te maken, waarin het initiatief wordt toegejuicht.

Om recht te doen aan al deze inzendingen heeft de jury een beproefde werkwijze gevolgd. De juryleden kregen voorafgaand aan de eerste jurybijeenkomst de beschikking over alle informatie van elke inzending: een afbeelding van de beide panelen plus de schriftelijke toelichting. Hierdoor konden de juryleden elke inzending alvast individueel bestuderen en aan de hand van een waarderingstabel beoordelen. Op de eerste zittingsdag van de jury werden de individuele beoordelingen met elkaar vergeleken. In deze eerste ronde vielen 104 plannen af.

Tijdens de tweede zittingsdag onderkende de jury dat deze prijsvraag afweek van het gebruikelijke wedstrijdidee, namelijk het vinden van de beste plannen. Hier ging het ook om het ideeënboek als resultaat, als een onuitputtelijke catalogus voor mensen die het stadse wonen verkiezen. Volgens het wedstrijdprogramma zouden 30 inzendingen worden opgenomen in het ideeënboek. Maar omdat er zoveel plannen waren ingestuurd besloot de jury aan de uitschrijver voor te stellen om meer plannen in het boek op te nemen. Overeenkomstig het doel van een ideeënboek heeft de jury getracht een grote diversiteit aan plannen en woningtypes bijeen te brengen, die zowel interessant als realistisch zijn. Zij hield daarbij rekening met de eerder genoemde beoordelingscriteria.

In de laatste beoordelingsronde werd onderscheid gemaakt tussen de beste plannen, de plannen die de jury wilde nomineren voor eervolle vermelding, en de overige plannen die zij interessant genoeg vond om in het ideeënboek op te nemen.

Niet alle plannen waren eenvoudig leesbaar. Met name de architecten in de jury belastten zich met de taak om het interieur van de woningen te doorgronden. Dit resulteerde in geïnspireerde en langdurige discussies bij de beoordeling van de 63 plannen in de tweede ronde. Alle plannen werden besproken en waar nodig verdedigd.

Het uitgebreide beoordelingstraject dat intussen was gevolgd maakte het mogelijk om snel en unaniem tot overeenstemming te komen over de 8 winnende plannen. Over één van deze plannen riep één van de gerenommeerde architecten uit de jury: "Ik wou dat ik dit plan had ontworpen!" Omdat de winnende plannen gelijkelijk worden bekroond heeft de jury geen verder onderscheid tussen deze plannen aangebracht.

De selectie van de te nomineren plannen verliep minder vlot. Bij ieder van deze plannen vielen kritische kanttekeningen te maken. Uiteindelijk werd de jury het eens over 20 plannen waaraan zij een eervolle vermelding toekende.

De 8 winnende en de 20 genomineerde plannen zijn uitgebreid in dit ideeënboek opgenomen, met daarbij een reactie van de jury op elk van de plannen. Vervolgens zijn de 35 plannen die in de laatste beoordelingsronde zijn afgevallen gedocumenteerd. Een lijst van alle inzendingen is in het boek opgenomen.

Algemene beschouwingen

Tenslotte heeft de jury haar bevindingen over het totale beeld van de inzendingen gegeven. Opvallend vond zij de volgzame invulling van de probleemstelling door de ontwerpers - afgezien van enkele extreme en in de ogen van de jury onrealistische inzendingen. De jury vond het überhaupt lastig een integrale afweging van de opgestelde criteria goed toe te passen. Door alle beraadslagingen en discussies heen speelden twee argumenten een belangrijke rol: realiteitsgehalte en creativiteit. Ofwel: is een ontwerp uitvoerbaar en geeft het een origineel antwoord op de opgave?

Bij deze prijsvraag werd gevraagd om eigentijdse interpretaties van de gewaardeerde woonvorm 'wonen op stand', met een passende architectonische expressie en een functionele maar ook representatieve plattegrond. Een deel van de plannen voldeed niet aan deze verwachtingen en was vooral gewoon.

Ook plannen die de randvoorwaarden te ruim interpreteerden zijn niet tot de eindronde toegelaten. Een deel van de plannen was studentikoos. Bij deze plannen vroeg de jury zich af of hiervoor ooit een opdrachtgever gevonden zou worden gevonden.

Het is een prestatie om in een smalle beukbreedte de illusie van een grote en ruimtelijke woning op te roepen. Bij sommige plannen zijn de ontwerpers hier wonderwel in geslaagd. Een brede, statige woning ontwerpen lijkt eenvoudiger, maar beide types verdienen een plaats in het ideeënboek.

De jury was verheugd over het feit dat bijna alle ontwerpers zich hebben toegelegd op het vinden van een oplossing voor werk- en kantoorruimten. Voor velen van hen waren de onderlinge

verbindingen, de trappen en de overgangen tussen bouwlagen een belangrijk thema. Soms geslaagd, soms omslachtig en daarom ongelukkig. Geen van de ontwerpers heeft het bekende gegeven van een trap in de entreehal toegepast, zoals dat bij veel statige oude huizen voorkomt.

Een minimum aan verkeersruimte vond de jury nog altijd een goed ontwerpprincipie. Sommige plannen zijn zwaar met teveel split-levels en op- en afstappen, andere zijn bescheidener en

volstaan met een cascobouwwijze. De ontwerpers van dit laatste type missen een concrete opdrachtgever en wensen de definitieve uitwerking afhankelijk te maken van de inbreng van de toekomstige opdrachtgever.

De jury heeft ten aanzien van de façades een zekere terughoudendheid betracht, omdat een van de uitgangspunten van de Lonnekerspoorlaan is dat ruimte wordt geboden aan individuele

expressie. Esthetiek komt zodoende beperkt tot haar recht, wat niet wegneemt dat sommige gevels ronduit mooi werden bevonden.

De uitwerking van de gevels was niet altijd boeiend. Uitbouwen in erkers, balkons en portalen, vroeger een kenmerk van statige bovenhuizen, zijn zeldzaam. Donkere baksteenkleuren

overheersen. De openingen in veel gevels - de raampartijen - zijn of veelvuldig en regelmatig of het blijken gaten te zijn op onverwachte plaatsen.

De jury vindt dat het Projectbureau Wederopbouw er met het uitschrijven van deze prijsvraag in is geslaagd om een reservoir aan ideeën en originele oplossingen te genereren. Zij

beveelt het Projectbureau dan ook aan om de resultaten landelijk uit te dragen en dit ideeënboek breed te verspreiden. Dit laatste is tevens een wens van het Stimuleringsfonds voor Architectuur, dat de prijsvraag met een financiële bijdrage heeft ondersteund. Tenslotte: het beoordelen van zoveel inzendingen was geen eenvoudige opgave. Hoewel de beoordeling van het enorme aantal plannen van zowel de juryleden afzonderlijk als van de jury als geheel een grote inspanning vergde, hebben de leden deze zware klus met plezier geklaard. Onder de deskundige regie van Architectuur Lokaal is gestructureerd gewerkt. Het resultaat mag er zijn.

Planbeschrijving winnaars

No 18

Wonen op Niveau

Wonen op niveau, zowel letterlijk als figuurlijk. Een interessant huis, geïnspireerd op het klassieke herenhuis. Dit ontwerp getuigt van inlevingsvermogen: beneden werken en boven wonen. De gebruikswaarde van het werkgedeelte beneden en in de kelder, met de in de achtertuin verdiepte patio, is hoog en geschikt voor vele doeleinden. De boven gelegen privé-vertrekken zijn voldoende afgeschermd. De jury was unaniem in haar oordeel dat 'Wonen op Niveau' een boeiend en compleet ontwerp is.

No 39

Vlinder

Een goed ontwerp behoeft weinig woorden. Zo is ook de plantoelichting uiterst beknopt. De ontwerper is erin geslaagd om in de categorie 'smalle beukbreedte' een volwaardig herenhuis met een deftige uitstraling te bedenken. Dit is zowel zichtbaar in de uitwerking van de binnenruimten als in de vormgeving van de gevels. De jury was meteen enthousiast.

No 48

R4500

R4500 is een specifiek voor de opdrachtgever met een kleinere beurs ontworpen 4.5 meter brede woning. Toch levert dit smalle huis een hoog rendement op. De kelderruimte is volledig benut en de bovenste verdiepingen kunnen wachten op latere invulling. Zelfs verhuur aan derden, bijvoorbeeld studenten is mogelijk. Uit financieel oogpunt gezien een slim concept. Naar het oordeel van de jury is R4500 een goed doordacht en origineel ontwerp.

No 94

Espresso

De summiere plantoelichting en de verwijzing naar het machinale koffiezetapparaat als metafoor voor het gezinsleven roepen weliswaar vragen op, maar bij nadere bestudering blijkt het een prima ontwerp. De transparante luiken verwijzen naar de vroegere pakhuizen. De jury vindt het ontwerp een aanwinst voor de straatwand.

No 107

Domus

Door toepassing van een utilitaire unit, hier accu genoemd, ontstaan vrij indeelbare grote ruimten die nog worden versterkt door zijdelingse ontsluiting langs alle verdiepingen. Deze ontsluitingscorridor wordt afgescheiden en belicht door een matglazen wand. Geluid- en klimaatbeheersing vragen om extra aandacht. Ook de belevingswaarde van de accu roept vragen op. Toch was de jury overtuigd van de helderheid van het concept en de maximale benutting van het beschikbare volume.

No 115

2 in 1

Je proeft de ervaring van de ontwerpers met 19^e eeuwse gestapelde appartementen in dit plan. Hierdoor is collectief opdrachtgeverschap mogelijk. Financieel gezien kan dit een interessante optie zijn. Het ontwerp is sober en praktisch. Het ontbreken van een kelder vindt de jury een gemiste kans. Het parkeren, zeker bij twee appartementen, verdient meer aandacht. De jury besloot de programmatische invulling zwaarder te laten wegen dan de architectonische uitwerking.

No 139

Ensuite

Een tijdloos en statig herenhuis zonder franje. Dit huis kan zo gebouwd worden. De opstelling van de ontwerper is zo bescheiden dat hij de definitieve detaillering afhankelijk stelt van de wensen van de opdrachtgever. Blijkbaar is het mogelijk een volwaardig huis te ontwerpen zonder alle functies in te vullen. De jury was onder de indruk van de kracht van de eenvoud.

No 141

Nabuurhuis – Samenwonen

Bij dit ontwerp overtuigt de programmatische opbouw zeer. De creatieve benutting van de weliswaar brede kavel is geschikt voor meervoudig gebruik. Dit biedt ook kansen voor verschillende financieringsconstructies. Het kostte de jury enige moeite om het plan te doorgronden. Ook werd niet duidelijk hoe de gevel eruit komt te zien. De jury vindt het van groot belang dat een scala aan verschillende plannen onder de aandacht van opdrachtgevers wordt gebracht. In die zin is dit ontwerp een gewenste bijdrage.

Planbeschrijving eervolle vermeldingen

No 14

V3Nix

Het ontwerp is overtuigend door eenvoud en flexibele opzet. Het heeft aantrekkelijke gevelbeelden.

No 20

3 in 1

Maximaal programma met inventieve oplossingen. Ongewone begane grond en autostalling.

No 22

De Cycloop van Enschede

Op een smalle kavel een interessante interne ruimtelijke ontwikkeling. Voor- en achterhuis zijn apart te bewonen en zo mogelijk te financieren.

No 24

Smalle beurs

Inventief ontwerp op smalle kavel, dat voor vele functies geschikt is. De ingewikkelde gevel staat op gespannen voet met smalle beurs.

No 41

Veelhoekige schatkist

Een volumineus en kloek ogend gebouw. Weliswaar dominant door massaliteit maar mooi vormgegeven.

No 45

Bleekbox

Een consequent doordacht ontwerp met een erkeruitbouw over alle verdiepingen en daardoor markant. Grafische weergave sober en toch bijzonder.

No 47

Wonen plus

Een van de weinige plannen met veel parkeerruimte. Flexibele indeling mogelijk. Door de vides minder gebruiksvloer.

No 51

Min/Max

Ontwerp in de categorie 'uitschieters'. Leuk idee, maar of het werkt?

No 61

Black Book

Stevig huis met een krachtig gevelbeeld. Een inventieve verweving van wonen en werken en flexibel indeelbaar met aandacht voor parkeren (in de kelder).

No 62

Collectives

Een sympathiek ontwerp door de uitgesproken aandacht voor rolstoelgebruik. Eigenzinnig vormgegeven voorgevel.

No 78

Living upstairs

Een sober plan en logisch beredeneerd. Het split-level principe is door het hele huis consequent toegepast.. Of het een duurzame optie blijkt, is de vraag.

No 83

El Beauty Casa

Voor een specifieke gebruiker. Een ontwerp met een chique uitstraling.

No 92

Kast van een huis

Eigenzinnig ontwerp met kastenwanden langs beide zijmuren, waardoor een vrije middenzone ontstaat. Een ontwerp voor iemand die van leegte houdt.

No 101

Soho

Door opstelling van 'woonmeubel' centraal in het huis wordt multifunctioneel gebruik mogelijk in een smalle beukbreedte. De materiaalkeuze in de woning is dwingend.

No 106

1,2 of 3

Neutraal ontwerp geschikt voor velerlei gebruik. Hierdoor is het duurzaam en aanpasbaar.

No 113

Het dubbelhuis en het geheim

Dubbelhuis met een grote doorzonkamer als traverse. Enigszins ingewikkeld om ergens te komen. Een interessant huis om in te werken en te wonen.

No 118

Op Niveau Wonen

Een van de weinige ontwerpen met een sculpturale dakopbouw. De bruikbaarheid van deze laag komt hierdoor wel op de tweede plaats.

No 129

Maximiliaan

Dit is een grote woning op een smal perceel met flexibele gebruiksmogelijkheden en een goede indeling van de kelderruimte. De voorgevel is enigszins gesloten en biedt daardoor weinig uitzicht op de Bleken.

No 158

Nautilus house

Een helder ontwerp en door toepassing van een spiltrap over alle verdiepingen ontstaat er veel bruikruimte.

No 160

2 rug aan rug woningen

Door de gekozen typologie is meervoudig gebruik mogelijk. Door de gelaagdheid en de horizontale banden in de gevel wordt de indruk van een statig huis benadrukt.

Winnaars

ENR

Ester Stuyck, Turnhout, België

+32 (0)486-738058

ester_stuyck@hotmail.com

ENSUITE

Jan Dittmar, Amsterdam

020-6375940

jd@dittmar-architecten.nl

espresso

Roland van Bussel, Maastricht

043-3212132

hanskoolhaas@hotmail.com

DOMUS

Sylvie Smeets, Beek

046-4379236

sylvie.smeets@hetnet.nl

Nabuurhuis Samen-Wonen

Brian Scott

Thomas Alexander, Den Haag

070-3153030

b.scott@thomasalexander.org

R4500

Ralph Janssen, Sint Oedenrode

0413-476812

asg@euronet.nl

Vlinder

Ralf Pasel, Rotterdam

010-4526848

ralfpasel@web.de

2 in 1

Marc Prosman, Jasper Suasso de Lima de Prado, Jorrit Houert, Amsterdam

020-4892099

architecten@prosman.nl

Eervolle vermeldingen

Black_Book
Jamie van Lede
Schildpad en Vrienden Architectenbureau, Rotterdam
010-4778131
jamie@schildpadenvrienden.nl

Bleekbox
Hélène Sajfrt, Brussel, België
+32 (0)2-241-3448
bert.dewinter@skynet.be

COLLECTIVES
Joris Hekkenberg
Ai architecture and urban design, Rotterdam
010-2449244
ai-office@xs4all.nl

El Beauty Casa
Jeroen Wouters, Menno van der Woude
Architectenburo JMW, Tilburg
013-5800129
post@jmwinfo.nl

HET DUBBELHUIS EN HET GEHEIM VAN DE GESTOLEN VERDIEPING
Pieter Bart Commandeur, Stephanie Haumann, Amsterdam
020-4893090
bartcommandeur@yahoo.com

KAST VAN EEN HUIS
Koen Olthuis, Sanne Lippens, Delft
06-55150091
l.olthuis@waterstudio.nl

LIVING-UPSTAIRS
Alwin Reedijk, Rotterdam
010-2135918
alwin@roam-nl.com

Maximiliaan
Natalija Spier-Popovic, Utrecht
030-2331057
w.spier@utrecht.nl

MIN / MAX
Jeroen Koomen
Architectenbureau Ikoom, Rotterdam
010-4665010
post@ikoom.nl

NAUTILUS HOUSE
Claudia Schmidt
Mir architecten, Rotterdam
010-4656030

cs@mir.nl

Op Niveau Wonen

Jacques Vink, René Heijne, Paul Stavert
RUIMTELAB, Rotterdam
010-2440226
ruimtelab@smartarch.nl

Smalle Beurs

Ed van Vulpen, Peter de Bruin, Edo Keijzer
Dynamo Architecten, Utrecht
030-2415586
info@dynamoarchitecten.nl

SOHO_SMALL OFFICE_HOME OFFICE

Stephanie Tunka, Falk Schneemann, Rotterdam
06-24645138
stetun@yahoo.com

veelhoekige schatkist

Dirk Waldmann, Sabine Waldmann, Rotterdam
010-4114726
dirk.waldmann@gmx.de

V3NIX

Leon Brokers, Enschede
053-4349757
lbrokers@home.nl

WONEN PLUS

Florian Schrage, Sara Stroux, Thomas Brune, Amsterdam
020-6860868
florianschrage@web.de

1,2 of 3

Frank Knoester, Silke Griesel
010-4147294
silke_griesel@hotmail.com

2 rug aan rug woningen = 1 notaris woning

Arjan Scheer
Urban Future Organization, Zeist
030-6932842
arjan@urbanfuture.org

3 in 1

Lars Crombach, Stan Aarts, Anja Leger, Rotterdam
010-4848039
lars_crombach@hotmail.com

Bijzondere plannen

BinnenBuitenHuis
Lisa Hassanzadeh, Moritz Bernouilly, Amsterdam
020-4123083
hzh@gmx.de

Binnenste Buiten
Karen Heijne, Almere
036-5295197
kheijne@burotigchelaar.nl

Bleek-Zicht
Rob Meurders, Eindhoven
040-2116551
r.h.h.meurders@planet.nl

Dragende muur
Martijn Braunstahl, Amsterdam
020-6939400
mcb@aplus-architectuur.nl

eno311
Carina Nilsson, Bas ten Brinke
70F architecture, Amsterdam
020-4190467

EXISTENZ
Gert Cuypers
Cuypers & Q, Antwerpen, België
+32 (0)32324849
info@cuypers-Q.be

Huis 1.2
Marjolein van Eig, Rotterdam
06-24528528
eig@hetnet.nl

ID
Mark Graafland, Fouzia Shamsi, Jeroen van Wieren, Patrick Willemse
Bureau Kroner, Den Haag
070-3020735
graafland@bureaukroner.nl

Identity
Claudia van Leest, Delft
015-2510970
cvanleest@hotmail.com

IN BETWEEN
Arjan Valk, Amersfoort
033-4758189
valkarjan@msn.com

INSIDE OUT

Menno Slijboom, Nico Baardman, Culemborg
0345-524045
sli@dro.amsterdam.nl

LOC
Evert-Jan Lemson, Rijssen
0548-519331
ej@lemson.nl

LOCUS
Marcel Lok, Jeroen Lok, Melinde Gerber, Amsterdam
020-6815696
lok@winhov.nl

LONNEKERSPOORLAAN NR 23
Arend Jan Oudijk, Rotterdam
010-477 2654
aj.oudijk@wxs.nl

Lonnekerspoorlaan 27a
Aglæe Degros, Stefan Bendiks, Jurriaan Hillerstrom, Sascha Bierl
Buro Artgineering, Rotterdam
010-2409155
aglaee@artgineering.nl

MATRICA
Igor Kebel, Mika Cimolini
ELASTIK, Amsterdam
06-21266466
igor@elastik.net

MAX/USE/MIN
Tinne Vandeven, Geel, België
+32 (0)11260330
tinne_vandeven@hotmail.com

MEANDER
Gerrit van der Meer, Groningen
050-3117613
gvandermeer@home.nl

MVI
Vincent Allard Inja, Peize
050-3603003
vincentinja@hotmail.com

N.J.M. OKEE
Bart Aptroot, Joachim Karelse
Karelse Aptroot Architecten, Amsterdam
020-8512535
bart@karelseaptroot.nl

NTB
Judith de Hart, Breda
076-5154346

judithdehart@xs4all.nl

Onbenoemde ruimte
Erik Meulenbelt, Utrecht
030-2522667
info@meulenbelt.nl

Rhapsody in Blue
Harald Mooij, Voorburg
06-28780853
hafmooij@hotmail.com

Shuffle
Hans Goossens, Helmond
0492-565715
info@halto.nl

STEEGHUIS
Geerhard Alders, Groningen
050-3181733
g.alders@freeler.nl

steenheid in veelheid
Monique Tergau, Vroomshoop
0546-643537
oldenhuis@kpd.nl

thuis
Bart van der Velde, Pascal Grosfeld, Antwerpen, België
+32 (0)32131409
b.vandervelde@skynet.be

TUDOR
Amelie Kaltenbach, Kristjan Kaltenbach, Chris van Duijn, Rotterdam
010-4048550
ameliekaltenbach@hotmail.com

Vast Gegeven : Vrije Vorm
Joris van Veldhoven
MDL Architecten, Rotterdam
010-4781414
mdl@xs4all.nl

WON04
Paulus de Jager, Sommeldijk
0187-482478
paulusdj@planet.nl

Woonwerken aan het spoor
Ard Thijssen, Hulsberg
045-4052711
lthijssen@freeler.nl

XXXIII
Joost Knijff

Architectenbureau Van den Hoeven, Harmelen
0348-444629
info@vandenhoeven.nl

XXXVIIIVIIIXXX
Wilbert Seppenwoolde, Rijssen
0548-512120
wilbert.seppenwoolde@wanadoo.nl

2171211
Johan Peeters
Bulk architecten, Deurne, België
+32 (0)32368464
architectuur@skynet.be

73DNP44L
Geert de Neuter
Guerrilla office architects, Leuven, België
+32 (0)16224539
g.deneuter@g-o-a.be

Overige inzendingen

ADCO
Bart Demeestere
Post industrial movement, Ronse, België
bart.demeestere@skynet.be

Ahouse
Piet Gorter, Mantgum
ptgorter@zonnet.nl

Anno 2004
Rick van der Laan, Antonio Cannavaciulo, Gorinchem
onelab@freeler.nl

A0338
Else van Zijll Langhout
Aadam, Rotterdam
else@aadam.nl

Bloemlezing
Jan Peter Wingender
Wingender Hovenier Architecten, Amsterdam
wingender@winhov.nl

BL03P01
Johan van der Zwart, Delft
johanvanderzwart@hotmail.com

BOA
Jos Eliëns
TRANS FORM architecten, Maastricht
info@trans-form.nl

Brick Lane
Joris van Hoytema, Lisa Vanzetto
Bbvh architecten, Rotterdam
joris@bbvh.nl

Bovengewoon
Caroline Bijvoet, Robert Jan Kila, Rotterdam
bijvoet@bijvoetarchitectuur.nl

Buitenste binnen
Peter Oudshoorn, Coen van den Wijngaart, Rotterdam
botger.oudshoorn@planet.nl

CASA CARACOL
Floor Driessen, Anne Harmsen, Delft
fsdriessen@hotmail.com

COMFORT
Zaruhi Levon Hakobyan, Roderwolde
hakobyanzaruhi@hotmail.com

CONCHA HOUSE

Bart Milon, Gert Janssens, Ekeren, België
bart_milon@hotmail.com

Coté d'or

Christian Chody, Turnhout, België
info@architect-chody.be

De Bruine Heer II

Leon van Summeren, Eindhoven
leonvansummeren@chello.nl

De burcht

Maarten van Tuijl, Amsterdam
info@na-ma.com

DE DUBBELTRAP

Geert Bosch
Hilberink Bosch Architecten, 's-Hertogenbosch
hetburo@hb-a.nl

Deel 2

Cécile Calis
Sec Architecten, Rotterdam
ccalis@freeler.nl

De Mantel

Yushi Uehara, Amsterdam
origin@zerodegree.com

De spil

Stefan van der Spek, Delft
sc.design@planet.nl

Discussiewoning

Marco Broekman, Hajo Schilperoort (A-Studio), Rotterdam
marcobroekman@hotmail.com

D-Roombeek nr. 5

Patrick van Emmerik, Schagen
pc.van.emmerik@zonnet.nl

Doorzonwerkwoning

Leo Wolters, Utrecht
leo_wolters@hotmail.com

Doorzon+

Marcel Bruggeman, Breda
m.w.bruggeman@planet.nl

Downside up

Vincent de Graaf, Cas Bollen
Home Architects, Amsterdam
vincent@home-architects.nl

DUBBELSPLIT

Hein Jan Geerdink, Michiel de Wit, Richard Baan, Enschede
info@projectdwg.com

Een eigen huis

Yvette Scheltema, Den Haag
yscheltema@vya.nl

Een dunne rode lijn

Ted Vorst, Monnickendam
ted.m.vorst@w-land.nl

EEN KAST VAN EEN HUIS

Laura Weeber
MADE Architecten, Rotterdam
mademail@xs4all.nl

EXPRESSION

Jeanette van de Fliert-van Huigenbos, Barneveld
j.c.vandefliert@planet.nl

FLEXPAN

Arnaud Schroeder, Amsterdam
naudschroeder@hotmail.com

Gekaderde Compositie

Martijn de Potter, Tonko Leemhuis, Amsterdam
martijn@nwa-architecten.nl

GGIZ

Frank Stedehouder, De Bilt
stedehouder@12move.nl

GROEI

Hans Hoppenbrouwers
Architectengroep Naarding Straesser van der Linden, Amsterdam
hoppenbrouwers@nsl.nl

groen/licht/dicht

Irene Curulli, Dominique Rethans, Francesca Wunderle
Terra Firma, Amsterdam
curulli@usa.net

Herenhuis maatpak

Paulien van der Lely, Groningen
lysa@xs4all.nl

Het generatie-huis

Victor Thöne, Amsterdam
victor.thone@architectuuratelier.nl

Het grote FAMILIE huis

Carli Driessen
Queeste Architecten, Den Haag
queeste@aqgroep.com

Het huis zilverstone
Simone Gorosics, Schiedam
rosigo@hetnet.nl

HET KRUISHUIS

Bart Reuser, Michiel Schreinemachers, Marijn Schenk, John van de Water, Shaya Fallahi
NEXT architects, Amsterdam
info@nextarchitects.com

Het trappenhuis
Monique Smit, Amsterdam
monique@samnet.nl

Huis is thuis
Richard Bosgraaf, Amsterdam
anne.balazs@wanadoo.nl

Huizen weltevree
Aart van der Wilt, Joep Klabbers, Rotterdam
aart@zoarchitecten.nl

Il mattone abitato
Fedele Canosa, Amsterdam
canosagerrits@zonnet.nl

IRIS
Mee Jasmijn Bleyerveld, Amsterdam
j.bleyerveld@inzicht-bna.nl

KAMERBREED
Diederik van Ulden, Caspar Philippo, Den Haag
dvanulden@planet.nl

KAST
Ellen Schild
Studio Groen + Schild, Baarn
info@studiogroenenschild.nl

Klokhuis
Michiel Bosman, Marc van Driest, Taco van Iersel, Amsterdam
mgbosman@hotmail.com

K424
Peter Hersbach
Hersbach Seelen architecten, Rotterdam
p.hersbach@hs-architecten.nl

LC 0392
Gaël Minet, Delft
gdcadminet@hotmail.com

LCC146
Ignace Pollentier, Bornem Eikevliet, België
ignace.pollentier@antwerpen.be

Level-up
Walter Olde Engberink en ontwerp bureau BMA
L&O Architecten, Haaksbergen
loarchitecten@hetnet.nl

Lifestyle / Leefstijl Huis
Arjan Klok, Yan Kit, Erik Klok, Philipp Ruster, Reonald Westerdijk, Amsterdam
info@halto.nl

Living between neighbours
Marc Verkade, Driebergen-Rijsenburg
mpverkade@mexarchitects.nl

Living in between
Filip van Langenhove, Herzele, België
filipvanlangenhove@hotmail.com

Living/looking_inside/outside_174/223_
Gunther Slagmeulder, Gooik, België
guntherslag@hotmail.com

Loft on top
Taci Yurtay, Maastricht
tacyurtay@wanadoo.nl

LUXE
Alex Letteboer, Rotterdam
lett@xs4all.nl

Mezquita
Rolf van Valkenburg, Franciscus Pieper, Lucas Sidler, Delft
r.m.vanvalkenburg@tect.nl

MINIMAAL BUDGET – MAXIMALE RUIMTE
Machiel Hopman, Koen van Lier
HOPMAN architecten, Rotterdam
machielhopman@zonnet.nl

Multiple Choice
Kris de Ceuster
A-Team, Berchem, België
info@a-team.be

Ommekeer
Hans Moné, Amsterdam
h.mone@wareco.nl

Onder een stenen tapijt
Julie-Anne van Gemert, Amsterdam
gemert@zeinstravanderpol.nl

Oost West Thuis Best
Majid Zahiri, Rotterdam
m.zahiri@ockenburgh.nl

OPTIMISME

Mark Bramer, Houten
mark.bramer5@wanadoo.nl

Order should have a twist of chaos to make it perfect
Geert Steenhaut, Jeroen van Hove, Peter Villays, Tiegem, België
geert.steenhaut@tiscali.be

Outside in
Raymond de Lange, Rhooen
lange128@zonnet.nl

PACTUM II

Rob Eijdemans, Kerkrade
robelin@hccnet.nl

PakHuis

Richard Klapwijk, Delft
r.klapwijk@zonnet.nl

Que sera sera

Angelika Fuchs, Rotterdam
angelika_fuchs@gmx.net

REKBAAR CONCEPT

Anet Goemans, Rotterdam
aga@goemans.demon.nl

RELAX

Nico Heysse, Brussel, België
nicoheysse@skynet.be

re-mind

Jeroen Koudijs, Arnhem
j.koudijs@12move.nl

Roombeek I bewegingsvrijheid

Lars Courage, Apeldoorn
post@courage.nl

Roombeek: Vuur

Ludo Grooteman, Gianni Cito, Remco Bruggink
Blue Architects, Amsterdam
info@bluearchitects.com

RooS

Joke Guldentops, Tervuren, België
jo.guldentops@pandora.be

Schakel

Hélène Houben, Capelle aan de IJssel
inehouben@netscape.nl

She is a brick ... house

Herwin Sap, Eindhoven
h.a.sap@bwk.tue.nl

Spiraal
Martin Kuitert, Marc Prins
Studio Seven, Den Haag
m.kuitert@studio-seven.nl

Sta(i)rs
Mirjam Potjewijd
Bowe architectuur, Goutum
info@bowearchitectuur.nl

Symmetrische en doseerbare ruimte met verticaal licht
Sara van de Steen, Gouda
Sara_van_de_steen@hotmail.com

TAR 002
Peter Moens, Eeklo, België
peter@nero.be

Uniforme Uniciteit
Machiel Wagenaar, Leiden
machiel@machieltwagenaar.nl

Villa Juno
Florian Eckardt, Amsterdam
florianeckardt@hotmail.com

VOIDS
Annika Pool, Leeuwarden
pool500@hotmail.com

Volume en Vide
Maarten van Bremen
Group for Architecture, Rotterdam
office@groupa.nl

WALLHALLA
Sven Vonk, Veenendaal
vonk@peterschurink.nl

werken beneden peil
Roel Veenstra, Eindhoven
r.h.g.veenstra@wanadoo.nl

wonE 03
Bart Vanden Driessche
BLAF, Lokeren, België
blaf.architecten@pandora.be

Woonhuis de uitwerking
Jeroen Eulderink, Utrecht
j.h.a.eulderink@arcadis.nl

WOONPRAKTIJKEN

Aldo Vos, Siebold Nijenhuis
Saas Architecten, Rotterdam
info@saas.nl

053NAX

Jeroen Tacx, Amsterdam
jeroentacx@hotmail.com

III4

Heleen van Heel, Amsterdam
info@heeldebever.com

13XL

Björn Verhofstede, Antwerpen, België
scarchitects@skynet.be

1.4142135623730950488016887242097

Michel van Gageldonk, Delft
michel_gagel@yahoo.com

I V I

Merel Martens, Amsterdam
lmthuisfront@planet.nl

2/5 huis

Daphne Dumoulin, Meerssen
daphne.dumoulin@tiscali.nl

3E

Jeroen Kuipers, Utrecht
jeroen_kuipers@hotmail.com

4312SOLO

Clemens Boons, Boxtel
cu@skin-architects.com

8up

Meike Schneeberg
Ockenburg Architectuur, Den Haag
a.rindt@ockenburgh.nl

+huis

Frank Verzijden, Patrick Colly, Marcel van Dijk, Leiden
pp_colly@hotmail.com

Colofon

Het **Ideeënboek Wonen op niveau** bevat de resultaten van de openbare ideeënprijsvraag *Wonen op niveau*, die werd uitgeschreven door het Projectbureau Wederopbouw in het najaar van 2003. In opdracht van Hans Laumanns is de prijsvraag georganiseerd door Architectuur Lokaal. Dit ideeënboek is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

Idee en samenstelling
Hans Laumanns

Productie en redactie
Architectuur Lokaal

Organisatie prijsvraag
Architectuur Lokaal

Afbeeldingen
Betreffende architecten en architectenbureaus
Gemeente Enschede/ Projectbureau Wederopbouw
Architecten Cie., Amsterdam

Vormgeving
Menno Anker, ankerxstrijbos vormgeving en communicatie Utrecht

Uitgave
Projectbureau Wederopbouw, april 2004

Druk
Drukkerij Libertas, Bunnik

Oplage
1000

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder toestemming van de uitgever.

ARCHITECTUUR
LOKAAL

